Andrzej Małyszko

WĘGIERSKI ŚLAD NA WARMII

Od setek lat na ziemię warmińską przybywali Węgrzy, zamieszkiwali tu, pracowali, między innymi gospodarzyli w Gągławkach, malutkiej miejscowości niedaleko Bartąga. Dlatego postanowiono jedną z dróg wychodzących z Gągławek nazwać Traktem Rodu Kalnassy. Z tej okazji 31 maja 2017 roku odbyła się w tej miejscowości uroczystość zorganizowana przez Starostwo Powiatowe Olsztyn, Gminę Stawiguda oraz społeczność Gągławek, Bartąga i Rusi. Trakt oznakowano tablicą z krótką informacją w języku polskim i węgierskim o historii Gągławek. Uroczystego odsłonięcia tablicy dokonali: konsul ambasady Węgier Pál Attila Illés, Starosta Powiatu Olsztyńskiego Małgorzata Chyziak, Wójt Gminy Stawiguda Irena Derdoń, sołtys Gągławek Stanisław Banul oraz prezes Stowarzyszenia Miłośników Rusi Andrzej Siemieniuk. Obecny był radca ambasady Otto Sipos z małżonką. W części artystycznej z rewelacyjnym programem polsko-węgierskim wystąpiły dzieci z przedszkola w Bartągu.

Chciałbym, aby Trakt Rodu Kalnassy był początkiem „węgierskiego śladu na Warmii". Dziś prawdopodobnie byłoby trudno określić, w jakich miejscowościach na Warmii najwcześniej pojawili się Węgrzy. Może w Wartemborku albo w Braniewie? Proponuję przyjąć umowną trasę wiodącą wokół Warmii, poczynając od Gągławek, poprzez Bartąg, Frombork, Braniewo, Lidzbark Warmiński, Wartembork (Barczewo), do współczesnego Olsztyna, gdzie w 1956 roku na dzisiejszym placu Bema manifestowaliśmy solidarność naszych serc i umysłów z Węgrami.

1. Gągławki. Majątek Kapituły Warmińskiej od 1348 roku. Węgierski szlachecki ród Kalnassy mieszkał i gospodarzył w Gągławkach w XVII i XVIII wieku. W 1733 roku Stolica Apostolska zmieniła prawo tej miejscowości na chełmińskie, co zostało uwiecznione w kamiennej tablicy, którą umieszczono

1. *Gągławki – prof. István Kovács (z prawej) i Adam Małyszko przed tablicą upamiętniającą „węgierski ślad na Warmii". Fot. Janos Tischler.*

w gągławskim parku. Po ponad 260 latach tablica uległa zniszczeniu i po konserwacji trafiła do oddziału Muzeum Warmii i Mazur w Lidzbarku Warmińskim. W 2017 roku jedną z dróg wychodzących z Gągławek nazwano Traktem Rodu Kalnassy.

2. Bartąg. W Sanktuarium Opatrzności Bożej pod wezwaniem Świętego Jana Ewangelisty pod posadzką przed ołtarzem spoczywa porucznik polskiego króla, w latach 1738-1748 gospodarz Gągławek Andrzej Michał Kalnassy. W pobliżu pochowany jest Symeon Antoni Grzymała, mąż Anny Magdaleny, córki Andrzeja Michała Kalnassy'ego. W bartąskim kościele w 2014 roku została umieszczona kopia „Tablicy Kalnassy'ego".

3. Frombork. W latach 1789-1802 kanonikiem i kustoszem katedry we Fromborku był Joachim Kalnassy, pisarz, poeta, tłumacz, syn Zygmunta burgrabiego Wartemborka. Joachim po śmierci w 1802 roku spoczął w krypcie fromborskiej katedry.

4. Braniewo. W tej miejscowości jest sporo śladów węgierskich związanych z ośrodkiem, jakim było Kolegium Jezuickie Wiążą się z nim nazwiska: Balinta Balassi, Martona Csombora.

5. Lidzbark Warmiński. Siedziba biskupów warmińskich, w latach 1766-1795 biskupa Ignacego Krasickiego. Jego osobistym sekretarzem od 1766 roku był Joachim Kalnassy. W Muzeum Warmii i Mazur w Lidzbarku Warmińskim, po konserwacji, umieszczono oryginał „Tablicy Kalnassych" z Gągławek.

6. Barczewo (dawny Wartembork). W tym mieście w pofranciszkańskim kościele istnieje renesansowy nagrobek Węgra, biskupa Andrzeja Batorego i jego brata Baltazara. W XVIII wieku burgrabią Wartemborka był Zygmunt Kalnassy, ojciec Joachima urodzonego w 1741 roku, późniejszego sekretarza biskupa Ignacego Krasickiego.

7. Olsztyn. Plac Bema, miejsce szczególne we współczesnej historii Warmii, dobrze zapisane w dziejach przyjaźni polsko-węgierskiej. Tu, w 1956 roku, spontanicznie, na znak poparcia walczącym o wolność Węgrom odbył się wielotysięczny wiec mieszkańców Olsztyna.

Andrzej Małyszko